

Meer zicht op kansen die kinderen vanuit huis krijgen

Vlak voor de zomervakantie zaten vier leraren digitaal om tafel met Monaïm Benrida, programmamanager Gelijke Kansen van het ministerie van OCW. Het gespreksonderwerp: hun ervaringen met thuisonderwijs in coronatijd, wat ze geleerd hebben en nu anders gaan doen.

DOOR SILVIJA VAN DALEN

Sjoske Emons, Agnes van Goor, Seema Jhoeri en Bettina Merten reageerden enthousiast op de vraag – gesteld in het netwerk van de Gelijke Kansen Alliantie - of ze hun ervaringen met onderwijs op afstand wilden delen. Zij geven les in heel verschillende omgevingen: van Hoogeveen tot Tilburg, in po en vo, en van een dorpsschool tot een school in een grootstedelijke context. Hoewel de nadruk vaak ligt op de negatieve gevolgen van het sluiten van scholen op kansengelijkheid, blijkt uit verhalen van deze leraren dat de periode ook bijzondere inzichten heeft gegeven. Zoals dat een differentiatie in aanpak positief kan zijn voor gelijke kansen, dat de betrokkenheid van ouders is versterkt en dat met creativiteit van alles mogelijk is.

Ervaringen met thuisonderwijs

Het opzetten en geven van de digitale lessen ging niet vanzelf, zowel bij de leraren als bij de leerlingen en ouders. Agnes (lerares groep 6 in Hoogeveen) vertelt: "Sommige kinderen werden in de thuiswerkperiode van huis uit niet gestimuleerd om te leren, bijvoorbeeld omdat ouders niet wisten waar ze moesten beginnen. Daardoor heb ik met sommige leerlingen elke dag telefonisch contact gehad. Er waren ook kinderen waar je totaal geen werk aan had. Dat laat heel duidelijk de kansengelijkheid zien. Ook ontbraken er randvoorwaarden, zoals de beschikking over een laptop." Dit gebeurde bij kinderen met allerlei achtergronden: "Ik merkte ook dat je er niet vanuit moet gaan dat autochtone ouders alles begrijpen. We hadden misschien iets te veel van sommige ouders verwacht."

Eerst contact, dan leren

Een stoeve start met digitaal onderwijs droeg uiteindelijk positief bij aan het contact met ouders en leerlingen, dat tijdens de sluiting van de scholen intensiverde. Dat viel Seema (lerares groep 7 in Tilburg) ook op: "Wij hebben in eerste instantie vooral veel contact gehouden met de kinderen, omdat je weet dat de thuissituatie niet optimaal is. Van sommigen weet je dat het soms uit de hand kan lopen, dus dan vroeg ik regelmatig naar hoe het thuis ging. Via Teams konden we bij iedereen binnenkijken. Leerwerk kwam eigenlijk pas op de tweede plek."

Agnes: "Voor sommige kinderen is school een rustplek en die valt dan weg. In de eerste week heb ik daarom iedereen gesproken aan de telefoon of via de chat om ze op gang te brengen en dat is veel moeilijker op afstand. Het is ook de taak van leerkrachten – omdat wij konden zien of ze er waren – of ze hebben gegeten, hoe ze in hun vel zitten. Die controleplek van school viel ook weg."

Gelijke Kansen Alliantie

Bettina (lerares Duits in Amsterdam-Zuidoost) herkent de verhalen: "In het begin kwamen de leerlingen nog wel naar de online lessen, maar veel deden geen camera of microfoon aan, terwijl, ik geef een taal. Dat vond ik zo moeilijk; ik kon ze niet zien en het ging heel traag. Om de drempel te verlagen heb ik veel vragen via Snapchat beantwoord, niet alleen over Duits maar ook over de coronamaatregelen. Thuisonderwijs is alleen leuk als je alles hebt en het werkt, maar moet je een computer delen, zijn ouders aan het werk en zijn er kleine broertjes of zusjes, dan verdwenen sommigen echt van de radar. Zij waren wel via Snapchat te bereiken, dus stuurden ze mij hun huiswerk via de app."

Sjoske (lerares groep 3 in Dreumel): "Ik merkte ook dat het lastig was om kinderen op Teams te krijgen, dus heb ik sommige ouders mijn eigen nummer gegeven om contact te blijven houden. Dat maakte het contact goed, ook omdat ouders hun zorgen uitten en vroegen of ik kon inbellen om te praten met het kind. Ook gaven ouders aan onzeker te zijn over thuisonderwijs en over het huiswerk. Door die openheid wisten ze me steeds makkelijker te vinden."

Zicht op kansen

Agnes: "Ik denk wel dat we de kansen die kinderen vanuit huis krijgen beter in beeld hebben gekregen door deze corona-situatie. Ik heb in ieder geval nog duidelijker in beeld gekregen welke kansen kinderen kregen en welke niet thuis worden gestimuleerd. Bovendien zie je heel duidelijk dat sommige kinderen om 23.30 uur nog opdrachten maken en dus nog wakker

zijn. Niet iedereen is gemaakt om 8.30 uur te beginnen, sommigen komen pas om 9.30 uur op gang. Voor die kinderen gaf het thuisonderwijs meer ruimte, ze konden hun werk zelf inplannen, zolang ze het maar om 17.00 uur af hadden."

Bettina: "Sommigen leven in één kamer, dan is er geen rust en concentratie om te werken. Op een gegeven moment heeft de school gezegd: wij gaan open, voor als ze thuis geen rust hebben. De opkomst viel wel vies tegen. Omdat ze niet met het OV konden, moesten ze fietsen. Via de gemeente hebben we fietsen geregeld voor leerlingen zonder fiets. Maar daar is toch amper gebruik van gemaakt. We reiken allerlei kansen aan, ook met zomerschool of inhaaltijd, maar niet alles wordt optimaal benut. Waar ligt dat aan? Het lijkt wel hoe harder je eraan trekt, hoe minder de kinderen gaan doen."

Seema: "Je wilt heel veel geven, zoveel doen, maar bij sommige ouders is het onkunde. Ze melden kinderen niet aan of stimuleren ze niet om huiswerk te maken. Je doet dan zoveel, maar je krijgt er weinig voor terug. Dat is wel eens frustrerend, maar je blijft het toch doen, omdat je hoopt dat er bij dat kind ondanks de thuissituatie, waar hij niks aan

Stoeve start met digitaal onderwijs intensiverde contact met ouders en leerlingen

Met de klok mee vanaf linksboven: Sjoske Emons, Bettina Merten, Agnes van Goor en Seema Jhoeri.

kan doen, een moment komt dat er een knop omgaat en ze ervoor gaan.”

Terug naar school

Een grote zorg is geweest dat de sluiting van de scholen zou kunnen leiden tot meer kansengelijkheid, omdat thuis leren niet altijd goed mogelijk was voor kinderen. Toch ervaren de leraren dit anders. Sjoske: “Het gros heeft niet stilgestaan met hun cognitieve ontwikkeling. Ze hebben allemaal wel wat geleerd. En de betrokkenheid van ouders is ook groter. Er is een aantal dingen dat ik mee wil nemen naar real life onderwijs: ik heb veel gedaan met doe-opdrachten, spelend leren, handelend leren, dat heeft zo goed gewerkt. Dat heeft voor mij nog een prominenter gekregen in mijn onderwijsplan.”

Agnes: “Ik maak me geen zorgen over de cognitieve ontwikkeling, maar juist om de sociale omgangsvormen. Toen de school weer openging, was het in de eerste pauze meteen raak: vechten, schelden. De kinderen moesten echt weer leren hoe ze met elkaar omgaan, net als na de zomervakantie. We konden niet zomaar op dezelfde voet verder, want ze hebben zo'n tekort gehad aan sociale contacten.”

Gouden tip om kansen te bevorderen

Mocht onderwijs op afstand in de toekomst weer aan de orde komen, wat moeten scholen dan beslist doen om kansengelijkheid te bevorderen?

Sjoske: “Contact met ouders en zien hoe het met het kind gaat, is heel belangrijk.”

Seema: “Daar sluit ik me bij aan en kinderen de basisvaardigheden bijbrengen van werken met de computer, zoals het sturen van een bestand. Dat lukte heel vaak niet.”

Agnes: “Uitgaan van welbevinden van de kinderen, gelet op de thuissituatie. Vragen hoe het met het kind is en of hij iets van me nodig heeft. Die relatie tussen leraar en leerling en tussen ouders en leraar komt eerst. Daarna pas de cognitieve vaardigheden.”

Bettina: “Hier sluit ik me bij aan en aandacht voor de randvoorwaarden: beschikbare devices, gezond eten, genoeg slaap en dat ouders erop toezien dat kinderen leren!”

- **Monaïm Benrida is programmamanager Gelijke Kansen (www.gelijke-kansen.nl) bij het ministerie van OCW.**
- **Sjoske Emons is leerkracht unit 1-2-3 aan de katholieke basisschool De Oversteek in Dreumel.**
- **Agnes van Goor is leerkracht groep 6 aan de christelijke basisschool Juliana van Stolberg-school in Hoogeveen.**
- **Seema Jhoeri is leerkracht groep 7 aan basisschool Don Sarto in Tilburg.**
- **Bettina Merten, tot slot, is docent Duits aan het Ir. Lely Lyceum in Amsterdam.**

ADVERTENTIE

De groei van je leerling duidelijk in beeld

dia • lvs

VOOR PO EN VO

COLUMN

Investeer in goed leren lezen

De hardste klappen van de coronacrisis vallen bij jongeren en jongvolwassenen. Zij zien kansen wegvallen om zich te ontwikkelen: in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Daarom moeten we juist nu oog hebben voor de jongere generaties om ervoor te zorgen dat er voor hen perspectief blijft bestaan. Blijven investeren in goed onderwijs is daarvoor essentieel.

In ons advies *Vooruitzien voor jonge generaties* van juni dit jaar hebben we als Onderwijsraad vijf onderwijsvraagstukken benoemd waarvan het zeer loont om erin te investeren. Investeren met toereikende financiering en gericht beleid, maar ook met tijd, aandacht en volharding in de onderwijspraktijk. Het gaat om 1) leraren- en schoolleiderstekorten; 2) kansengelijkheid; 3) leesvaardigheid; 4) toetreding tot de arbeidsmarkt en een leven lang ontwikkelen; en 5) toetsing en examinering. Deze vraagstukken speelden al vóór de coronacrisis, raken direct aan de kernfuncties van het onderwijs en hebben door de crisis des te meer aandacht nodig. De raad ziet deze vijf vraagstukken als *no-regret* investeringen. Oftewel: aandacht daarvoor zal in de toekomst geen grond voor spijt zijn.

Een van die vijf vraagstukken breng ik hier speciaal onder de aandacht, namelijk dat van leesvaardigheid. De leesvaardigheid van Nederlandse jongeren gaat hard achteruit. Een kwart van 15-jarigen kan niet goed lezen, terwijl dat negen jaar geleden nog een tiende was. Een dik jaar geleden luiden wij als Onderwijsraad samen met de Raad voor Cultuur de noodklok over de slechte leesvaardigheid van jongeren. In ons advies *Lees!* roepen we op tot een leesoffensief; een integrale duurzame aanpak met aandacht voor goed leren lezen op school, diep lezen, voorlezen, leesplezier en lezen bij alle schoolvakken. We stellen een aanpak voor met leesspecialisten en leesconsulenten, leesonderwijs op de lerarenopleidingen, oog voor de invloed van digitalisering en online media. En met structurele samenwerking tussen bibliotheek en school en aandacht voor de rol van ouders en educatieve uitgeverij.

Want jongeren die op hun vijftiende niet goed kunnen lezen, lopen het risico op laaggeletterdheid als zij volwassenen zijn, en daarmee op werkloosheid, sociaal isolement, een slechtere gezondheid en armoede. Leesvaardigheid is de sleutel tot alles: succes op school, kans op werk en meedoen aan democratie en samenleving. Als we nu niet voldoende investeren in leesvaardigheid door middel van adequate financiering, gericht beleid, tijd, aandacht en volharding, krijgen we daar op langere termijn als hele samenleving grote spijt van. Goed leren lezen hoort tot de kernfuncties van het onderwijs, daar moeten de jongere generaties op kunnen rekenen. Investeren in leesvaardigheid is daarmee nu eens te meer van groot belang.

Edith Hooge
Voorzitter Onderwijsraad

onderwijsraad